

ДИСКУСІЙНА РУБРИКА / DISCUSSION SECTION

УДК 330.34:502/504:338.1(4-6)

Б. М. АНДРУШКІВ^{1*}, Л. С. ГОЛОВКОВА², Н. Б. КИРИЧ³, О. Б. ПОГАЙДАК⁴,
К.Є.ХАННУФ⁵

1* д.е.н., професор каф. управління інноваційною діяльністю та сферою послуг, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, e-mail: andrushkiv.bohdan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4897-5539

2 д.е.н., професор кафедри "Фінанси, облік та психологія", Український державний університет науки і технологій, e-mail g.liudmila22@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5473-6644

3 д.е.н., професор кафедри менеджменту та адміністрування, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, e-mail: nkuruch@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7728-9787

4 д.е.н., с.н.с., старший науковий співробітник науково – дослідної частини Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, e-mail: pog.ola77@gmail.com, ORCID:0000-0002-4070-6863

5 аспірант, Український державного університету науки та технологій, e-mail: katerinahann@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7689-9938

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ВИКЛИКАНИХ ВІЙНОЮ, У ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПОВОЄННИХ КОНТЕКСТАХ

Анотація: Стаття присвячена формуванню організаційно-економічних механізмів розв'язання екологічних проблем викликаних війною у Європейських повоєнних контекстах та реалізації в цих умовах концепції гермінативного розвитку економіки. Виявлено інструментарій зменшення негативного екологічного впливу на функціонування суб'єктів господарювання. Загалом у статті використано інноваційні підходи до ефективного управління екологічно-ресурсними та гермінативними чинниками розвитку економіки. Виявлено сильні та слабкі сторони кожного з них, доведено доцільність застосування до кожного конкретного чинника. **Методика.** В дослідженні використано логічний та діалектичний метод; методи синтезу, порівняння, групування, узагальнення системного підходу, а також методи експертного оцінювання і анкетування, методи планування, прогнозування і математичного моделювання. **Наукова новизна:** запропоновано механізм управління чинниками еколого-ресурсного впливу на їх діяльність, який забезпечує ефективність впроваджуваних інновацій, координації як матеріальними ресурсами так і фінансовими потоками, що базується на моделюванні даних процесів. Запропоновано наукові підходи до їх формування та управлінський постконфліктний інструментарій, на основі використання моделювання процесів забезпечення стабільного функціонування суб'єктів господарювання в повоєнних умовах, відповідно до вимог і стандартів ЄС.

Ключові слова: війна, екологічні проблеми, гермінативний розвиток Європейський Союз, сталий розвиток, інновації, організаційно-економічні механізми, адміністративно-територіальні реформи

Постановка проблеми

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю пошуку в повоєнний період механізмів і засобів відновлення Національної економіки. Серед них особливе місце займає формування організаційно-економічних механізмів розв'язання екологічних проблем викликаних війною власне у Європейських, повоєнних контекстах. Нинішні обставини вимагають реалізації власне гермінативних векторів розвитку суб'єктів господарювання, при тому як в умовах адміністративно-територіальної реформи (АТР) так і в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ).

Організація ефективної взаємодії підприємств, громади та органів державної влади, місцевого самоврядування відповідно до вимог і стандартів ЄС, сприятиме утворенню синергетичного ефекту

діяльності кожної зі складових як територіального так і галузевого комплексу в реформаційних процесах.

Власне ці та інші обставини обумовлюють актуальність і своєчасність теми дослідження.

Мета дослідження

Основною метою є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування організаційно-економічних механізмів розв'язання екологічних проблем викликаних війною у Європейських повоєнних контекстах, а також пошук шляхів їх вирішення з гермінативних позицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженнями особливостей організації адміністративно-територіальної реформи, вирішенню екологічних проблем державного управління в умовах посттоталітарного суспільства, у своїх працях висвітлювали українські вчені, журналісти, державні діячі. Серед яких: науковців Андрушківа Б.М., Волкова О. І., Гончарова Ю. В., Головка Л.С., Гончар В.В., Гагалюк О.І., Філіпішина Л.М., Кравченко М. О., Олефіренко О. В., Семенюк О.М., Будько О.В., Горячева К.О., Подрез О. І., Бондаренко В. М., Пілявоз Т. М., Маслак О. І., Сокуренько П.І., Збиранник О.М., Грабина А.Ю., Манаєнко І.М., Остряніна С.В., Гальцова О. Л., Шмиголь Н. М., Селезньова О. В. та інші [1-8].

В наукових пошуках відмічено те, що центром даної адміністративно-територіальної реформи повинен стати людиноцентрований підхід, що ґрунтується на побудові такої моделі організаційно-економічної системи яка дозволяла б отримувати багатобічні, якісні адміністративні послуги у міських поселеннях та спостерігати за економічним, інноваційним, соціокультурним та екологічним розвитком територій та громад, які їх населяють.

Питання стратегування розвитку суб'єктів господарювання, промислових підприємств та територіальних громад у концепціях гермінативного розвитку висвітлені у наукових доробках провідних українських науковців Андрушківа Б.М., Гончар О.І., Зінченко О.М., Кузьмак О.І., Кирич Н.Б., Керничного Б.Я., Мельник Л.М., Співака С.М., Сороківської О.А., Турило А. М., Череп А.В., Шерстюка Р. П. та інших [6].

Із закордонних робіт присвячених концепції та стратегіям сталого розвитку досить важливого значення набуває праця «Стратегії сталого розвитку» науковців Б. Далал – Клейтона (Barry Dalal-Clayton) та Стефана Баса (Stephen Bass) з міжнародного інституту охорони навколишнього середовища та розвитку при ООН. Наукове дослідження загалом висвітлює питання щодо необхідності та важливості відповідального ставлення до навколишнього середовища через глобальну призму діяльності місцевих урядів та природоохоронних організацій. Окремі питання означеної проблематики розкрито в монографії Гагалюк О.І. «Управління трансформаційними процесами гермінативного розвитку в Україні у повоєнний період»[6].

Тим чином, власне дослідження особливостей формування організаційно-економічних механізмів розв'язання екологічних проблем викликаних війною у Європейських повоєнних контекстах, з використанням гермінативних підходів, залишилися за полем зору як вітчизняних так і зарубіжних науковців.

Виклад основного матеріалу

В умовах війни та адміністративно-територіальної реформи своєчасно розглянути нині діючі механізми управління впровадженням та реалізації гермінативних векторів розвитку суб'єктів господарювання, методичний інструментарій оцінювання результатів їх ефективності зокрема в умовах об'єднаних територіальних громад. В силу згаданих обставин виникає обґрунтована потреба формування організаційно-економічних механізмів розв'язання екологічних проблем викликаних війною власне у Європейських, повоєнних контекстах.

Розглянувши причини та передумови реалізації концепції сталого розвитку, нами досліджено та визначено основні складові гермінативного розвитку суб'єктів господарювання. Встановлено що крім найважливіших складових: економічної, соціокультурної, екологічної визначено необхідність додатково відобразити інноваційну складову їх гермінативного розвитку. Сучасні дослідники

активно розглядають ідею встановлення взаємозв'язку між поширенням інновацій та сталим розвитком, і навіть використовують термін «сталий інноваційний розвиток».

Важливість інновацій у формуванні системи сталого розвитку підприємства проявляється через різні функції. Зокрема інновації сприяють відтворенню, яке відповідає наявним потребам суспільства, зберігаючи пропорційність; – інновації розширюють асортимент продукції і послуг, що сприяє зростанню потреб; – використання інновацій зменшує витрати ресурсів на виробництво нової продукції, при цьому це сприяє економії часу і ресурсів; – інновації сприяють інтелектуалізації праці та підвищенню її наукоємності, що забезпечує підвищення продуктивності праці та ефективності реалізації виробництва.

Впровадження інноваційних змін у виробничий процес сприяє збереженню природних ресурсів і зниженню викидів у навколишнє середовище. Взаємозв'язок між інноваційною діяльністю та економічними, соціальними і екологічними аспектами сталого розвитку обумовлюють аналіз основних показників та визначення інтегрального ефекту реалізації сталого розвитку суб'єктів господарювання. У цьому зв'язку, на наш погляд, важливо розробити методичний інструментарій дослідження гермінативних векторів розвитку, який враховував би – економічну та інноваційну, соціокультурну та екологічну складові.

Різномасштабності та різновекторності гермінативних векторів розвитку імпонує інтегральний підхід в оцінюванні результативності, який конкретизує рівень поточного та стратегічного розвитку суб'єктів господарювання. Як зазначено вище, нам більше імпонує прогресивний підхід, в якому слід здійснити оцінку наступних складових гермінативного розвитку: економічна, соціальна, екологічна, а також інноваційна сфери, які забезпечують по суті їх сталий розвиток.

З іншої сторони важливо оцінити вплив життєдіяльності суб'єктів господарювання на розвиток, наприклад, об'єднаної територіальної громади, оскільки основа адміністративної реформи виступає саме всебічний гермінативний (сталий) їх розвиток.

Досліджуючи особливості реалізації організаційно-методичних засад переведення суб'єктів господарювання на гермінативні вектори розвитку в умовах реалізації адміністративної реформи доцільно здійснити оцінку критеріїв та показників їх економічної ефективності, проаналізувати соціально-культурні та екологічні аспекти їх функціонування в т.ч. в умовах об'єднаних територіальних громад.

Зовнішньополітичний курс України на вступ до Європейського Союзу визначив основні пріоритети та напрями реформування, котрі є досить важливими для забезпечення ключових потреб громадян. В цьому зв'язку виникла необхідність переформатування системи взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування шляхом децентралізації, що передбачала надання широких фінансових та адміністративних повноважень органам місцевого самоврядування. Починаючи з 2014 року, почалося активне об'єднання територіальних громад і утворення найменшої адміністративно-територіальної одиниці – об'єднаної територіальної громади. Укрупнення адміністративно-територіальних одиниць та перерозподіл повноважень між центром і регіонами з більшим чи меншим успіхом на даний час здійснили в тій чи іншій формі Європейські країни, зокрема Польща, Чехія, Угорщина. Необхідно звернути увагу що у зазначених країнах адміністративно-територіальна реформа пов'язана з євроінтеграційною політикою і має свої позитиви та недоліки, що становить особливу зацікавленість при виробленні оптимальної моделі адміністративно-територіального реформування для сучасної України.

Як відомо, нормативно-правова база проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні, створила правові умови та механізми для формування ефективно функціонуючих та конкурентоспроможних територіальних громад сіл, селищ, міст.

Аналітичний відступ. Ретроспективний аналіз адміністративно-територіального реформування на всій території України засвідчує те, що в більшості відбулося укрупнення територій та зменшення кількості районів. Наприклад, в Запорізькій області кількість районів було зменшено з 20 до 5 районів, в яких налічувалося 67 об'єднаних територіальних громад. Зокрема, було утворено: Бердянський (з адміністративним центром в м. Бердянськ), Василівський (м.Василівка), Запорізький (м. Запоріжжя), Мелітопольський (м.Мелітополь) та Пологівський (м.Пологи) райони [7].

Аналізуючи основні соціально-економічні показники Запорізької області, необхідно відмітити достатньо хорошу економічну базу сталого розвитку даного регіону, зокрема спостерігається приріст реалізації продукції за досліджуваний період практично вдвічі із 183707,1 млн.грн. у 2015 році до рівня 326517,2 млн. грн. у 2021 році, а також ідентичні тенденції, щодо обсягу реалізації промислової продукції, відповідне значення показника зростає із 124986,2 млн. грн. до 206277,1 млн. грн. протягом даного періоду. Активізуються процеси залучення та використання інвестиційних ресурсів, відповідний показник капітальних інвестицій збільшується із 7794,3 млн. грн. у 2015 році до рівня 15181,2 млн. грн. у 2021 році. Позитивною є динаміка зниження викидів у атмосферне повітря (на 19,56%), збільшується використання води (на 10,67%), в тому числі і для промислових потреб, а також зростання обсягу відходів (-4,31%), в тому числі і небезпечних відходів (на 18,42%). Зазначене обумовлюється покращенням екологічної ситуації в регіоні та орієнтацією на збереження довкілля та покращення стану навколишнього середовища у Запорізькій області. Протягом досліджуваного періоду спостерігалася економічна активність суб'єктів господарювання в цілому та промислових підприємств що впливає на обсяги реалізації продукції, в тому числі промислової продукції. Загальний приріст реалізації продукції у даному регіоні становив 144,13%, а промислової продукції на 70,36%, капітальних інвестицій становило 129,31%. Також позитивні фінансові результати функціонування промислових підприємств, що впливає на динаміку фінансового результату до оподаткування, зокрема у 2015 році показник був від'ємний та становив -15663,4 млн.грн., у 2018 році значення показника становило 23628,6 млн.грн. (найбільший показник), а у звітному 2021 році показник знижується до 1471,2 млн.грн. Протягом 2020-2021 рр. (вплив наслідків пандемії) спостерігаються негативні тенденції зниження фінансових результатів функціонування промислових підприємств регіону [8].

В Тернопільській області замість 17 районів створено три великих – Тернопільський, Чортківський та Кременецький райони, в яких нараховувалося 55 об'єднаних територіальних громад. Кількість територіальних громад у Тернопільській області збільшується, зокрема якщо у 2014 році їх кількість становила 14 одиниць, то у звітному 2022 році показник становить 55 одиниць. Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферу від фіксованих джерел забруднення в Івано-Франківській області, хоч і зменшився трохи у порівнянні з 2015 роком, все ще залишається на значно високому рівні.

Здійснюючи оцінку показників економічної складової необхідно відзначити позитивні тенденції їх приросту, зокрема збільшуються показники реалізації продукції в цілому на 242,3% та реалізації промислової продукції на 230,4% протягом досліджуваного періоду. Приріст показників зумовлено економічним пожвавленням функціонування промислових підприємств в регіоні, що засвідчує зростання індексу промислової продукції із 92,1 пункти у 2015 році до рівня 118,1 пункт у 2021 році. Львівська область має значний науковий потенціал, високий рівень освіченості населення та добре розвинуту науково-освітню інфраструктуру. Проте інтеграція науки, освіти і реального сектору економіки залишає бажати кращого. діяльності із значною доданою вартістю. Нажаль, розмір інвестицій у наукові розробки у регіоні залишається на досить низькому рівні, найбільший приріст показника мав місце протягом 2016-2017 рр. відповідне зростання становило із 8 млн.грн. до рівня 25,3 млн.грн., в подальшому спостерігається зниження інвестування у інновації, що негативно впливає на інноваційну активність у регіоні. Досліджуючи показники соціокультурної компоненти сталого розвитку, необхідно відзначити зростання розміру соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, обсяг надання пільг, видатки на культуру та мистецтво [9,6].

Запропоновані шляхи удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації гермінативних векторів розвитку суб'єктів господарювання, в умовах адміністративно-територіальної реформи, запропоновано використати моделювання та визначити можливості синергетичної взаємодії та побудова стратегічної карти розвитку системи: «суб'єкти господарювання - об'єднана територіальна громада - регіональні та галузеві структури».

Одночасно доцільно запропонувати організаційно-економічний механізм стимулювання гермінативного розвитку суб'єктів господарювання, який складається із двох компонентів (організаційної та економічної). Організаційна компонента обумовлює необхідність раціонального управління складовими гермінативного розвитку (економічної, інноваційної, соціокультурної та екологічної), а економічна визначає функціонально-аналітичне підґрунтя реалізації гермінативних векторів розвитку.

Їх впровадження і реалізація забезпечують раціоналізацію використання ресурсів в умовах їх обмеженості та стимулювання синергетичної взаємодії об'єднаної територіальної громади в контексті реалізації основних умов проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні.

Гермінативний розвиток виступає важливим та динамічним процесом, котрий реалізується за рахунок взаємодії зовнішнього та внутрішнього середовища, а також передбачає постійний рух і з плином часу, його кількісних та якісних станів, побудови раціональної організаційно-економічної та ефективної управлінської систем.

Відповідно, базовою та найбільш важливою передумовою для створення ефективної системи управління гермінативним розвитком є побудова динамічної економіко-математичної моделі даного процесу.

Дослідження змісту та особливостей економіко-математичного моделювання гермінативних векторів розвитку передбачає наявність цільової багатомірності. Найбільш значимими та найбільш вагомими цілями реалізації економіко-математичного моделювання є:

- оцінка потенційної здатності субекта господарювання розвиватись у відповідності до сценарію, який найбільш оптимальний до мети його розвитку;
- створення образу субекта господарювання для потреб управління, що максимально адаптоване до реальних подій;
- прогнозування найбільш вірогідних сценаріїв сталого розвитку субекта господарювання;
- чітке виділення важелів управлінського впливу на субекта господарювання, а також встановлення таких значень управлінських параметрів, які забезпечать досягнення цільових показників результативності, тощо.

У контексті забезпечення гермінативних векторів розвитку субекта господарювання, із позиції управління його складовими (економічною, інноваційною, соціокультурною та екологічною), при цьому першочерговим завданням економіко-математичного моделювання виступає визначення та встановлення принципів форми і характеру функціональних взаємозв'язків з урахуванням наявних коригувальних впливів зовнішнього середовища – ресурсного, інституціонального, ринково-конкурентного та інформаційно-технологічного ін.

При розробці економіко-математичної моделі важливо врахувати чинники впливу та ресурсні обмеження, при цьому основний акцент повинен бути орієнтований на досягнення кінцевого результату. Тут варто ретельно аналізувати і враховувати усі чинники, що впливають на взаємодію між ресурсами та компетенціями підприємства для досягнення результату.

Враховуючи конкретні особливості субекта господарювання, ви можете визначити конкретні формули, критерії впливу та ресурсні обмеження, які відповідають його умовам та цілям.

Для пришвидшення сталого розвитку субекта господарювання важливо активізувати інноваційну діяльність та сформувати найбільш ефективне інвестиційне середовище для залучення капіталу розвитку.

Для побудови економетричної моделі впливу інновацій та інвестицій на сталий розвиток підприємства, враховуючи інтереси громади, можна розширити розрахункову формулу і додати додаткові змінні, що відображають цей вплив.

Як було зауважено раніше пошук гермінативних векторів розвитку субекта господарювання в умовах адміністративно-територіальної реформи, повинен супроводжуватися зокрема розширенням складових гермінативного розвитку, у синергетичній взаємодії «субект господарювання – об'єднана територіальна громада – регіональні та галузеві структури». Даний механізм передбачає цикл послідовних дій починаючи із визначення мети та стратегічних цілей синергетичної взаємодії в аспекті гермінативного розвитку до побудови стратегічної карти розвитку ОТГ у взаємодії із субекта господарювання. В даному контексті, використовуючи кореляційно-регресійний аналіз доведено значущість впливу чинників, котрі формують гермінативний розвиток промислового підприємства на валовий регіональний продукт, що засвідчує синергію взаємодії.

Концептуальну схему управління гермінативним розвитком субекта господарювання в умовах адміністративно-територіальної реформи, яка базується на чотирьох основних складових: реалізації збору необхідної інформації, аналізуванні основних складових гермінативного розвитку та визначенні узагальненого показника оцінювання; побудови раціональної системи управління підприємством в контексті реалізації гермінативного розвитку та моніторингу (контролю) змін за гермінативними векторами розвитку субекта господарювання. економіко-математичну модель, що стимулює

забезпечення результатів діяльності, котра базується на результативних показниках функціонування.

Загалом практичне значення та цінність статті полягає у широких можливостях використання організаційно-економічних механізмів розв'язання екологічних проблем, викликаних війною у Європейських, повоєнних контекстах. Управління гермінативним розвитком, та релізація векторів і стратегії ефективної взаємодії суб'єктів господарювання, громади та органів об'єднаних територіальних громад в період трансформаційної економіки і переходу України до сталого розвитку може забезпечуватися шляхом формування ефективної стратегії гермінативного розвитку, визначенні економічних, інноваційно-інвестиційних, соціокультурних та екологічних аспектів привабливості та розвитку конкурентоздатних територіальних громад.

Отже на основі дослідження наукових підходів до повоєнного відродження навколишнього природного середовища визначено те, що це комплементарний та плюралістичний процес, що перебуває у взаємозв'язку з економічними, соціальними та екологічними системами, а також зумовлює їх динаміку і спрямованість з метою примноження і якісного зростання інтегрального інноваційно-соціально-еколого-економічного ефекту. Концепція гермінативного (сталого) розвитку включає окрім економічної, екологічної та соціально-культурної складових також і інноваційну, котра орієнтована на поточні і перспективні можливості розвитку як суб'єктів господарювання, так і території, на якій воно функціонує. Для досягнення в цих процесах відповідних успіхів важливо орієнтуватися на основні принципи їх реалізації, використовуючи наявні ресурсні можливості, акцентуючи увагу на напрями та цілеспрямованість розвитку, в т.ч. досягнення соціального прогресу та, як наслідок, забезпечення соціального розвитку в стратегічній перспективі. Окрім реалізації ключових принципів, важливо формувати відповідну політику його стимулювання.

Ефективне управління сталим розвитком суб'єктів господарювання, в умовах війни та повоєнний Європейський період та використання згаданих організаційно-економічних механізмів, повинні сприяти забезпеченню внутрішньої рівноваги та збалансованості взаємообміну із зовнішнім середовищем, що сприятиме підвищенню їх конкурентоздатності та оптимальному пристосуванню системи до вимог зовнішнього середовища і створюватиме умови для послідовного, поетапного розвитку.

Висновки

Таким чином, формування організаційно-економічних механізмів розв'язання екологічних проблем викликаних війною у Європейських повоєнних контекстах управління гермінативним розвитком повинен традиційно включати: аналіз чинників внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування суб'єкта господарювання, дослідження найбільш важливих процесів, обрання найбільш ефективного стратегічного напрямку гермінативного розвитку із врахуванням аналітичної компоненти, визначення синергетичного ефекту відповідно до визначених стратегічних і тактичних пріоритетів.

В контексті охорони навколишнього середовища та збереження довкілля важливими аспектами є зростання розміру та темпів витрат не лише на ресурсо - та енергозберігаючі технології, оптимізація використання електроенергії на виробництво асортименту продукції, а і розуміння управлінським персоналом важливості екологізації функціонування промислових підприємств, модернізація основного капіталу для підвищення ефективності виробничо-господарських процесів та зменшення промислових викидів, розширення можливостей реалізації повторної переробки відходів (промисловий рецикл, безвідходне виробництво ін).

Результати дослідження інтегрального показника гермінативного розвитку промислових підприємств засвідчують те, що у більшості із суб'єктів господарювання – об'єктів дослідження спостерігається негативна динаміка його зниження, що перш за все обумовлено зниженням економічного, та у ряді випадків інноваційного потенціалу даних підприємств.

В своє чергу, в гермінативному розвитку, організаційна компонента обумовлює необхідність раціонального управління складовими гермінативного розвитку (економічної, інноваційної, соціокультурної та екологічної), а економічна визначає функціонально-аналітичне підґрунтя реалізації згаданих векторів розвитку. Комплексна реалізація організаційно-економічних

механізмів (управління) повинні забезпечувати досягнення індикаторів гермінативного розвитку та орієнтування на синергетичний ефект взаємодії суб'єктів господарювання.

Загалом запропоновані нами підходи дають наступні можливості: виокремити організаційну та економічну компоненти гермінативного розвитку, а також відобразити їх функціональну взаємодію; сформулювати послідовність етапів дій для комплексної реалізації організаційної та економічної компоненти, а також визначити їх вплив на гермінативні вектори розвитку. Відмітити їх важливість для раціональної взаємодії в контексті досягнення синергетичного ефекту від взаємодії.

Запропоновані організаційно-економічні механізми розв'язання екологічних проблем викликаних війною у Європейських повоєнних контекстах дозволяють ефективно використовувати наявні ресурси та посилити конкурентні переваги чим ефективно сприяти оптимізації виробничих процесів, підвищенню продуктивності праці, управлінню витратами та забезпеченню сталого економічного зростання.

B. M. ANDRUSHKIV^{1*}, L. S. GOLOVKOVA², N. B. KYRYCH³, O. B. POHAJDAK⁴, HANNOUF K.⁵

1* Doctor of Economics, Professor, Department of management of innovation and services, Ternopil National Technical University named after Ivan Pulyuy, e-mail: andrushkiv.bohdan@gmail.com, ORCID:0000-0003-4897-5539

2 Doctor of economics, Professor of the Department of Finance, Accounting, and Psychology, Ukrainian State University of Science and Technology, email g.liudmila22@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0001-5473-6644

3 Doctor of Economics, Professor, Department of Management and Administration, Ivan Pulyuy Ternopil National Technical University, e-mail: nkuruch@gmail, ORCID:0000-0001-7728-9787

4 Doctor of Economics, Senior Research Fellow, Senior Research Fellow, Ivan Pulyuy Ternopil National Technical University, e-mail: pog.ola77@gmail.com, ORCID:0000-0002-4070-6863

5 Graduate student, Ukrainian State University of Science and Technology, 49010, Dnipro, Ukraine, e-mail: katerinahann@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7689-9938

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS FOR ADDRESSING WAR-INDUCED ENVIRONMENTAL ISSUES IN EUROPEAN POST-WAR CONTEXTS

Abstract: The article focuses on the development of organizational and economic mechanisms for addressing environmental problems caused by war in European post-war contexts and the implementation of the germinative development concept in these conditions. The tools for mitigating the negative environmental impact on business entities are identified. Overall, the article employs innovative approaches to effective management of environmental, resource-based, and germinative factors of economic development. The strengths and weaknesses of each approach are identified, and the appropriateness of their application to specific factors is demonstrated. **Methodology:** The study employs logical and dialectical methods; methods of synthesis, comparison, grouping, generalization of the systemic approach, as well as expert evaluation, questionnaires, planning, forecasting, and mathematical modeling methods. **Scientific Novelty:** A mechanism for managing the factors of ecological and resource influence on business activities is proposed, which ensures the efficiency of implemented innovations and the coordination of both material resources and financial flows, based on modeling these processes. Scientific approaches to their formation and post-conflict management tools are proposed, based on process modeling to ensure the stable functioning of business entities in post-war conditions, in accordance with EU requirements and standards.

Keywords: war, environmental issues, germinative development, European Union, sustainable development, innovations, organizational and economic mechanisms, administrative-territorial reforms

---

REFERENCES

1. Andrushkiv, B., Vladimir, O., Kyrych, N., & Pohaidak, O. (2019). Germinative (sustainable) development of society as a component of its culture and vice versa. *Socio-Economic Problems and the State*, 2(21), 219-234.
2. Andrushkiv, B. M., Hahaliuk, O. I., Kyrych, N. B., Pohaidak, O. B., Cherep, A. V., & Sherstiuk, R. P. (2021). Ways and tools to improve the efficiency of natural resource use in Ukraine (management mechanisms and means of processing hydrogen sulfide mixture into hydrogen in the Black Sea). *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 2(41), 27-32.
3. Andrushkiv, B., Hahaliuk, O., Kyrych, N., & Pohaidak, O. (2019). Reasons for vulgarism problems in management and business ethics and ways to solve them. In *Business Risk in Changing Dynamics of Global Village 2: Monograph* (pp. 338–345). Nysa: Publishing House of University of Applied Sciences in Nysa.
4. Andrushkiv, B. M., Holovkova, L. S., Kyrych, N. B., Pohaidak, O. B., & Hahaliuk, O. I. (2020). Explicit and hidden signs of the intensification of crisis phenomena in the state: Management and personnel problems of administrative-territorial reform. *Review of Transport Economics and Management*, 4(20), 5-12.
5. Andrushkiv, B. M., Sherstiuk, R. P., Pavlykivska, O. I., Kyrych, N. B., Pohaidak, O. B., Kuz, T. I., & Hahaliuk, O. (2020). Preconditions for strengthening executive discipline and features of organizing state control in the budget sphere (management anti-corruption aspects). *Halytskyi Economic Bulletin*, 62(1), 179-190.
6. Hahaliuk, O. I. (2024). *Management of transformational processes of germinative development in Ukraine in the post-war period* (B. S. Andrushkiv, Ed.). Ternopil: FOP Osadtsa Yu. V.
7. Hahaliuk, O. I. (2020). Features of organization and historical prerequisites of administrative-territorial reform in Ukraine. *Scientific Journal. Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 3, 33-41.
8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020, June 12). Resolution No. 707. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-ta-likvidaciyu-rajoniv-707-120620>
9. State Statistics Service of Ukraine. (2022). Socio-economic development of Ukraine's regions for 2015-2021. Official website of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <https://ukrstat.gov.ua/>
10. Kuz, T. I., Maliuta, L. Y., & Hahaliuk, O. I. (2021). Functional mechanisms of united territorial communities in the context of considering the paradigm of communities. *Socio-Economic Problems and the State*, 2(25), 594-601.

Стаття надійшла до редакції: 14.05.2024

Received: 2024.05.14